

Analyse Vlaams regeerakkoord 2019

OVER RELIGIE EN LEVENSBESCHOUWING: DIALOGEREN OF CONTROLEREN?

De nieuwe Vlaamse regering heeft het in haar regeerakkoord zonder terughoudendheid over 'religie en levensbeschouwing'. Het is belangrijk dat die twee termen worden genoemd. Het beleidsdomein onderwijs gebruikt terminologie uit het decreet van de interlevensbeschouwelijke competenties: 'levensbeschouwing en interlevensbeschouwelijke dialoog'.

Daarnaast zijn de 'Scheiding van kerk en staat' en het belang van de verlichtingsideeën twee belangrijke uitgangspunten voor deze meerderheid waar de tekst regelmatig naar verwijst.

'Religie en levensbeschouwing' zijn voorts – rechtstreeks of onrechtstreeks - terug te vinden in de hoofdstukken over Samenleven, Gelijke Kansen, Cultuur en Dierenwelzijn.

ORBIT stelt vast dat levensbeschouwelijk toebehoren en hoe we daarmee omgaan voor de nieuwe regering een belangrijk issue is. De Vlaamse, Belgische en Europese samenleving zal in de eerste helft van de 21ste-eeuw een weg moeten vinden om daar creatief en constructief mee om te gaan. Uit een eerste lezing van het regeerakkoord lijkt het erop dat de Vlaamse Regering daarbij **eerder inzet op meer controle, dan op het versterken van de interlevensbeschouwelijke competenties van en dialoog tussen burgers.**

Vlaamse Interlevensbeschouwelijk Dialoog wordt ingezet voor conflicthantering

De Vlaamse Interlevensbeschouwelijke Dialoog (VILD) is een bestaand forum, zoals dit akkoord bevestigt. Het is de plaats waar geloofsgemeenschappen en seculiere levensbeschouwingen tot nu toe en ad hoc, onderling en met de overheid in gesprek kunnen gaan. Dat is waardevol.

De nieuwe regering stelt dat "bij conflicten en spanningen verwacht" (p. 139) wordt dat de vertegenwoordigers van de religies en levensbeschouwingen hun morele autoriteit aanwenden om tot verzoening, begrip en samenwerking op te roepen."

Daarmee krijgt de VILD als het ware **de functie van een brandblusser**. Dat het ook een creatieve partner kan zijn in de opbouw van de superdiverse samenleving benoemt dit akkoord niet met evenveel woorden.

Het blijft overigens onduidelijk **wat het statuut is van dit forum**, wie het modereert, waar het secretariaat en wat het huishoudelijk reglement is. Het is nodig om dat in deze legislatuur uit te klaren.

Religie en levensbeschouwing in enkele beleidsdomeinen: afgelijnd en onder de loep

De regering zet principieel in op de vrijheid van religie en levensbeschouwing en dus ook op keuzevrijheid in het beleven of niet (meer) beleven ervan. Dat is nieuw. Voor sommige opiniemakers betekent dat 'spelen met de scheiding kerk en staat'. ORBIT ziet deze vrijheid als één in een brede waaier van vrijheden die allemaal gerealiseerd en verdedigd moeten worden: vrijheid van samenkomst, organisatie, 'zin zoeken' en 'zin formuleren', onderwijs etc.

De regering kiest voor controle en begrenzing van de vrije beleving. Een paar voorbeelden.

In het **onderwijs** maakt deze beleidsploeg een **aantal sterke keuzes** :

- De kwaliteitsvereisten van leerkrachten die religieuze/levensbeschouwelijke vakken geven, wordt gegarandeerd door extra diplomabewaking. ORBIT vindt dat de overheid religieus en levensbeschouwelijk onderwijs van het hoogste niveau mag verwachten. Dat ze zich daarbij ondersteunend opstelt door bijkomende opleidingen en certificeringen mogelijk te maken, kunnen we alleen maar aanmoedigen.
- Het regeerakkoord stelt (p. 4) dat in de 'derde graad van het secundair onderwijs kan het gemeenschapsonderwijs overschakelen van 2u levensbeschouwing naar 1u levensbeschouwing en 1u interlevensbeschouwelijke dialoog'.

ORBIT vindt dat het regeerakkoord er voor kiest antwoorden te bieden op bestaande vraagstukken over religie, levensbeschouwing en interlevensbeschouwelijke competenties. De verschillende religieuze vakken en niet-confessionele zedenleer hebben zeker een opdracht om de eigen identiteit van de jongeren te onderbouwen. De kans om, eigen aan het vak aan dialoogopbouw te doen met personen van andere overtuigingen zit al in de bestaande regelgeving rond interlevensbeschouwelijke competenties. Dat de regering dit op deze manier wil aanpassen is op zich een stap in dezelfde oriëntatie van competentieopbouw.

Dit maakt dat de vakeigen leerkracht, weliswaar met minder uren, zich kan toewijden aan de levensbeschouwelijke/religieuze achtergrond van de leerlingen pur sang.

De onderhandelaars erkennen hierdoor de vele zoekende vragen die er rond dit vak gesteld worden en vullen het op een vernieuwende manier in in de derde graad van het gemeenschapsonderwijs.

- Deze regering wil toezien op de kwaliteit van de verschillende vormen van (collectief) thuisonderwijs. Hier kan Vlaanderen leren van landen die dit al meer toepassen. De bezorgdheid is dat de kwaliteit van onderwijs voor de jongeren in uitzonderlijke onderwijsvormen ook daar gegarandeerd wordt. De overheid vermeldt hier het probleem van buitenlandse middelen in dat onderwijsaanbod. ORBIT onderkent dat kwaliteitsbewaking van deze 'alternatieve onderwijsvormen' zal helpen om goed onderwijs voor iedereen te garanderen. ORBIT vindt het een rijkdom dat verschillende onderwijsvormen (gemeenschaps-, vrij, methode, thuisonderwijs...) kunnen bestaan. De overheid heeft daardoor weliswaar een belangrijke taak inzake de realisatie van de eindtermen.

Deze regering erft de moeilijke zoektocht van de vorige regering over de wijze waarop de **erkenning van nieuwe gebouwen voor de eredienst** moet verlopen. In dit regeerakkoord wordt een handleiding – aangevraagd door de voorbije regering- als kader overgenomen. Bovendien wordt

een extra inspectiedienst voor de erkenning van cultusplaatsen aangekondigd. Dat is merkwaardig want het bestaande proces bevat reeds een heel uitgewerkt reeks van stappen en inspecties die tot de voorbije legislatuur als eindresultaat een erkenning konden opleveren.

Erkenning van bestaande gemeenschappen werd nooit eerder als een voorlopig iets behandeld. Vanwaar komt die nieuwe benadering? Naar wij vernemen brengt dat de rechtszekerheid in het gedrang. ORBIT vindt daarom dat de vele gemeenschappen (evangelische kerken, orthodoxe christelijke gemeenschappen, moslimgemeenschappen...) die vragende partij zijn voor erkenning van hun cultusgebouw, eerst en vooral **duidelijkheid moeten krijgen over de eindlimiet van hun wachtperiode**. Dat zou een dienst zijn aan de hele samenleving. Er is immers al decennia getalmd met erkenningen. Het zou logisch zijn die 'verloren jaren' mee te nemen in de telling van de nieuwe wachttijd.

Deze regering erft ook **het maatschappelijke én juridische debat inzake het dragen van levensbeschouwelijke symbolen in de publieke ruimte**. Wie zo'n symbool draagt tijdens het uitvoeren van een officiële functie bijv. aan loketten van de overheid of in het gemeenschapsonderwijs zal men vragen het af te leggen. Er zullen daarvoor decretale initiatieven genomen worden. De regering wil hierdoor 'neutraliteit' invoeren zodat burgers elkaar niet zouden storen met hun religieuze en levensbeschouwelijke symbolen.

Men gaat er van uit dat burgers het lastig vinden als iemand zo'n symbool draagt. ORBIT betwijfelt dat¹ en vindt de voorgestelde maatregel een povere en vooral tendentieuze invulling van het neutraliteitsprincipe. ORBIT pleit voor het gebruik van een inclusieve neutraliteit. Dat betekent dat de geleverde dienst neutraal moet zijn, niet de persoon die de dienst levert. Belangrijk hier is dat iedereen de kans krijgt om mee te doen: een persoon wordt niet gedwongen te kiezen tussen geloof en de ambitie om in elke gewenste functie te kunnen werken.

Een bijkomend voordeel is dat de voortrekkersrol die mensen in publieke functies kunnen spelen ook echt zichtbaar wordt. Mensen met een andere overtuiging ontmoeten in een publieke context normaliseert de diversiteit die we dagelijks op straat tegenkomen. Inclusieve neutraliteit staat voor gelijkwaardigheid, omdat alle mensen in een context van ruime vrijheid kunnen kiezen op welke wijze zij deelnemen en bijdragen aan de samenleving.

De nieuwe regering neemt een erg activistische positie in de moeilijke verhouding tussen vrijheid van organisatie voor religieuze/levensbeschouwelijke gemeenschappen en de praktische gevolgen daarvan die om een overheidsinspanning vragen. Bijvoorbeeld bij de erkenning van nieuwe vormen van vrij onderwijs.

Dit spanningsveld is eigen aan de zoektocht van een gezonde democratie waarbij er rechten gelden voor religieuze/levensbeschouwelijke gemeenschappen - zowel als voor iedere individuele burger die een eigen zingevingszoektocht aflegt en zin geven aan het leven van haar- of hemzelf en van iedereen om hem of haar heen. Dit kan tot spanningen leiden in regels die tegenover elkaar lijken te staan.

Tenslotte nog dit: de voorbije Vlaamse regeringen zouden werk maken van **een betere imamopleiding**. ORBIT vindt daarover niets terug in het nieuwe regeerakkoord. Nochtans is er actueel een hoge nood aan goede imams met voeling met de lokale realiteit. Is dit aspect gewoon of bewust vergeten?

¹ <https://news.gallup.com/poll/9391/americans-approve-public-displays-religious-symbols.aspx> en ook IPSOS Opiniepeiling aangaande de religieuze praktijken en denkbeelden in België 2006

De ORBIT-aanbevelingen en dit regeerakkoord

In het kader van de campagne #iedereenaanboord deed ORBIT [voorstellen](#) om positief en actief om te gaan met religies en levensbeschouwingen. Twee aanbevelingen staan daarbij centraal en hebben ook een draagvlak in de samenleving:

- de inrichting van zingeving-/meditatie/levensbeschouwelijke ruimtes op de werkvloer (ook van de Vlaamse Overheid) of in het kader van grote culturele manifestaties en festivals. (aanbeveling 3)
- de ontwikkeling van 'interlevensbeschouwelijke kennis- en ontmoetingscentra' in centrumsteden om jeugd en volwassenen te doen groeien in interlevensbeschouwelijke competenties. Die centra kunnen een zinvolle invulling zijn van de kerkherbestemmingen die in het Vlaams Gewest aan de orde zijn. (aanbeveling 5)

ORBIT kijkt ernaar uit deze aanbevelingen en andere dossiers te kunnen bespreken met de Ministers van Binnenlands Bestuur, Samenleven, Cultuur en Onderwijs in het kader van de verdere ontwikkeling van hun beleid.

Contact

Johan Vrints | Stafmedewerker interlevensbeschouwelijke ontmoeting | johan@orbitvzw.be

Rita Van Nierop | Projectmedewerker interlevensbeschouwelijk opbouwwerk | rita@orbitvzw.be